

Bên đời hiu quạnh có thấy quạnh hiu?

ISSN: 2734-9195 08:30 10/11/2025

Bên đời hiu quạnh có thấy quạnh hiu?”. Câu hỏi ấy vẫn lặng lẽ vang vọng trong nhiều thế hệ người nghe nhạc Trịnh. Đó không đòi hỏi câu trả lời, mà là lời mời bước vào thiền quán.

Bài cảm tác được thực hiện qua lăng kính Phật học, giao thoa nghệ thuật ca từ trong ca khúc “Bên đời hiu quạnh” của cố nhạc sĩ Trịnh Công Sơn.

Âm nhạc của **cố nhạc sĩ Trịnh Công Sơn**, tự bao giờ, đã trở thành một dòng chảy tĩnh lặng trong tâm hồn hàng triệu người hâm mộ Việt. Ở đó, lời ca không chỉ để hát, mà còn để chiêm nghiệm.

Giữa muôn kiếp nhân sinh, ông đã viết nên những ca khúc biểu đạt sâu sắc về nỗi cô đơn, về thân phận, về những biến thiên của đời sống, mà qua đó ta thấy những bài thiền ca vậy.

“Bên đời hiu quạnh” là một trong những bản nhạc như thế, nơi sự cô đơn không phải tiếng thở than, mà là một tấm gương soi vào chính tâm mình.

(Ảnh: Internet)

Câu hỏi “Bên đời hiu quạnh có thấy quạnh hiu?” không phải để trả lời, mà để mời ta dừng lại. Đó là tiếng vọng của tâm thức, hỏi xem trong khoảng lặng của đời, ai đang thật sự hiu quạnh: Đời hay chính ta là bến đỗ quạnh hiu?

Hiu quạnh - khi cảm xúc giúp quán chiếu “vườn tâm”

Trong bài hát của cố nhạc sĩ Trịnh Công Sơn có câu: “Lòng thật bình yên mà sao buồn thế”. Câu hát nghe tưởng nghịch lý, nhưng lại chứa đựng sự thật sâu sắc về tâm. Trong ta vẫn có thể có bình yên và nỗi buồn cùng lúc tồn tại, bởi cái “bình yên” ấy chưa thật, mà chỉ là lớp sóng phẳng lặng tạm thời trên mặt hồ cảm xúc.

Dưới con mắt thiền quán, “hiu quạnh” không phải bản chất của đời, mà là phản chiếu của tâm khi ta còn chấp vào cảnh. Đời chỉ hiu quạnh khi ta đặt lên đó một ý niệm rằng ta đang lẻ loi. Nhưng nếu nhìn sâu, ta sẽ thấy sự hiu quạnh ấy cũng sinh diệt như mây, có đến, ở lại một chút, rồi đi. Khi tâm không còn níu giữ, cảnh hiu quạnh liền tan vào hư không, như giọt sương tan vào nắng sớm.

“Giật mình” - khoảnh khắc của tỉnh thức

Trong ca từ Trịnh Công Sơn, chữ “giật mình” xuất hiện nhiều lần. Ở “Bên đời hiu quạnh”, đó là khoảnh khắc then chốt: “Giật mình nhìn tôi ngồi hát bao giờ”. Chữ “giật mình” ấy không phải sợ hãi, mà là sự bừng sáng của nhận biết.

Thiền học gọi đó là “niệm biết”, giây phút tâm thức soi thấy chính mình. Khi “giật mình”, ta chợt được níu lại, không còn trôi theo dòng thói quen vô thức, mà nhận biết: ta đang làm gì, đang nghĩ gì và vì sao ta lại thấy buồn. Chính từ khoảnh khắc ấy, một tia sáng nhỏ của tỉnh giác khởi lên, đủ để dẫn lối giúp ta ra khỏi cõi lặng của vô minh.

Nỗi buồn trong nhạc Trịnh vì thế không hề tuyệt vọng. Đó là nỗi buồn biết mình đang buồn, là khoảng dừng giữa cơn mưa, nơi người hát bỗng quán soi được tâm mình.

“Ô nắng lên rồi” - dấu hiệu của tuệ giác

“Dù thật lệ rơi, lòng không buồn mấy

Giật mình tỉnh ra, ô nắng lên rồi”.

(Ảnh: Internet)

Thêm một lần, nỗi buồn được nhận diện trong cảm xúc vô thường, như nhiên: Dòng lệ là có thật, mà lòng người không còn thấy buồn hay sầu bi. Như gió thoảng man mác vương đầu ngọn lá...

Năng, trong cảm thức của Trịnh, không chỉ là hiện tượng thiên nhiên. Đó là hình ảnh của tuệ giác, của ánh sáng hiểu biết và lòng bao dung chiếu rọi sau những đêm dài nghi hoặc.

Trong góc nhìn thiền quán, “năng lên” là khi tâm thôi đuổi theo bóng tối. Khi người thấy được vô thường của mọi cảm xúc, họ sẽ mỉm cười với chính nỗi cô đơn, như người bạn cũ đến thăm rồi đi. Không còn chống lại hiu quạnh, ta bỗng thấy dịu dàng hơn và trong khoảnh khắc ấy, năng ấm bùng lên trong lòng.

Cổ nhạc sĩ Trịnh Công Sơn từng nói: “Sự sống là một phép mầu”. Câu nói tưởng giản dị mà như một lời thiền định. Chỉ khi đã đi qua bóng tối của riêng mình, con người mới có thể thấy từng ánh nắng, từng tiếng chim, từng hơi thở cũng là mầu nhiệm.

Nghe nhạc Trịnh, ta không chỉ nghe nhạc, cảm âm, mà như được nghe cả một trường thiên ca. Mỗi ca từ, mỗi khoảng lặng giữa từng nốt nhạc, đều mở ra không gian cho người lắng nghe chính mình. “Bên đời hiu quạnh” không dạy đạo, nhưng lại khiến người nghe tự bước vào đạo, không bằng giáo lý, mà bằng cảm nhận.

Từ đó, ta thấy âm nhạc có thể là pháp thoại, nếu người hát có tâm và người nghe biết cảm. Giữa phố xá ồn ã, nếu ta nghe câu hát ấy mà chợt yên lặng trong vài giây, ấy đã là giây phút của thiền.

Vườn hoa nắng trong tâm

“Bên đời hiu quạnh có thấy quạnh hiu?”. Câu hỏi ấy vẫn lặng lẽ vang vọng trong nhiều thế hệ người nghe nhạc Trịnh. Đó không đòi hỏi câu trả lời, mà là lời mời bước vào thiền quán.

Khi nhìn đời bằng đôi mắt thiền, ta nhận ra: chẳng có ai thật sự cô đơn, chỉ có những tâm hồn đang lạc vào bóng tối của chính mình. Và khi ta “giật mình tỉnh ra”, dù chỉ một lần, nắng sẽ lên, không phải từ trời, mà từ trong lòng người.

Nắng ấy chính là tuệ giác, thứ ánh sáng khiến cho cả bên đời thôi hiu quạnh.

Bên đời hiu quạnh

Nhạc và lời: **Trịnh Công Sơn**

Hmm

Hmm

Một lần ngẫu nhiên nghe quê quán tôi xưa

Giọng người gọi tôi nghe tiếng rất nhu mì (nghe tiếng rất nhu mì)

Lòng thật bình yên mà sao buồn thế

Giật mình nhìn tôi ngồi hát bao giờ (hah)

Hmm

Hmm

Rồi một lần kia khăn gói đi xa

Tưởng rằng được quên thương nhớ nơi quê nhà (thương nhớ nơi quê nhà)

Lòng thật bình yên mà sao buồn thế

Giật mình nhìn tôi ngồi khóc bao giờ

Đường nào quạnh hiu tôi đã đi qua

Đường về tình tôi có nắng rất la đà (có nắng rất la đà)

Đường thật lặng yên lòng không gì nhớ

Giật mình nhìn quanh ô phố xa lạ (hah huh)

Hmm

Hmm

Đường nào dìu tôi đi đến cơn say

Một lần nằm mơ tôi thấy tôi qua đời (tôi thấy tôi qua đời)

Dù thật lệ rơi lòng không buồn mấy

Giật mình tỉnh ra ô nắng lên rồi

Hmm

Hmm

Hmm

Hmm

Tác giả: **Thường Nguyên**